

Tema: El turisme educatiu

# TURISME CULTURAL I EDUCACIÓ, dues cares d'una mateixa moneda

**Els viatges de turisme cultural, en el fons, són viatges amb finalitats educatives, ja que el gaudi pel coneixement i l'aprenentatge n'és la principal motivació.**

Parlar de turisme educatiu implica emprendre un viatge cap als orígens del turisme. Perquè el turisme, entès com a viatge efectuat per plaer, va tenir des del principi finalitats d'aprenentatge. Les dones i els homes han hagut de recórrer llargues distàncies i endinsar-se en indrets desconeguts des de, probablement, els inicis de la humanitat. No és agosarat pensar que aquests desplaçaments no han estat fàcils al llarg de la història, i molt sovint, per les incomoditats, perills i incògnites que plantejaven, no es concebien com a viatges de gaudi, sinó que es patien com una obligació.

De totes maneres, però, de ben segur que la naturalesa curiosa de l'ésser humà va fer que aquestes incursions en espais i indrets desconeguts fossin, a poc a poc i en determinades circumstàncies, viscudes per alguns com a oportunitats per eixamplar els coneixements i obtenir certs avantatges. De fet, des de ben antic, aquestes percepcions del viatge, a vegades com a càstig, com a exili, altres com a element iniciàtic, d'obertura al coneixement, es troben recollides en diferents tradicions de cultures d'arreu del món.

L'individu que viatjava, sobretot quan ho feia a llocs desconeguts per a la resta, si tornava, era vist tant com una espècie de savi -per haver acumulat experiències i coneixements nous-, com un element de distorsió i fins i tot perillós per al grup, sobretot si allò que explicava dels viatges podia implicar canvis en la percepció i organització de l'orde de la societat. Aquesta idea, en essència, no ha canviat massa al llarg del temps i els viatges s'han continuat practicant amb aquesta dicotomia latent entre el perill que implica defugir la comoditat d'allò conegut i l'al·licient de saber que, si tot va bé, la persona ja no serà mai més la mateixa, sinó que haurà acumulat experiències i coneixements que la faran diferent de la resta. D'alguna manera, aquests viatges, tenint en compte els condicionants que els envoltaven, eren patrimoni d'uns pocs i per aquest motiu les seves històries i narracions, a vegades recollides en llibres de viatges, servien per fomentar la imaginació de la gran majoria.

Avui, però, aquest component de perill s'ha anat difuminant fins al punt de pràcticament desaparèixer; el nou panorama implica que són molts els que han realitzat aquests viatges i

els expliquen, ja no només amb històries i portant objectes curiosos per il·lustrar i dotar de veracitat les narracions, sinó que, a través de les noves tecnologies de la informació i la comunicació i dels mitjans de comunicació, cada cop



més se'ns posen a l'abast aquests viatges, de manera que hi podem accedir des de la quotidianitat de les nostres cases. De totes maneres, consumir de manera passiva experiències alienes, si bé acontenta algunes persones, no satisfà en absolut al potencial turista, sinó que l'incita a realitzar els viatges i contrastar experiències.

D'alguna manera, el turista actual que emprèn aquests viatges, si bé ho fa en circumstàncies i condicionants molt diversos als d'abans, ho fa imbuït del mateix esperit àvid d'aprenentatge directe. De forma que es podria dir que moltes de les tipologies turístiques que existeixen en l'actualitat -el turisme etnològic, l'arqueològic, el científic, l'industrial, l'enològic, l'urbà, el gastronòmic...- tenen els orígens en les pràctiques de viatgers d'altres èpoques.

Així, per exemple, Michel de Montaigne, en el periple d'un any i mig que va emprendre al darrer quart del s. XVI des de la seva Gascunya natal fins a Itàlia, passant per Suïssa i Àustria i recorrent gran part de França, no es descuida d'observar res. Pren nota del menjar que pren, el vi i les aigües que beu, les característiques dels allotjaments, els vestits i tocats de dones i homes, els paisatges que travessa, les tipologies de conreu, les obres d'enginyeria hidràulica que admira, les ciutats que visita, els monuments i ruïnes que troba pel camí, els costums de cada contrada, les llengües i accents que percep i un llarg etcètera. Tot aquest material li serveix no només per escriure una espècie de diari de viatge, sinó que dóna peu a moltes de les reflexions dels seus famosos *Assaigs*. De manera similar, el turista cultural actual, a través dels viatges, exerceix un procés autodidacta i de formació contínua que forma part del que es coneix per Lifelong Learning. ■

**Dra. Nayra Llonch**

*Investigadora de l'Àmbit de Coneixement Expert de Turisme, Cultura i Territori del CETT*

Tema: El turisme educatiu

# El CETT, centre pioner en la **RECERCA** en **TURISME EDUCATIU**

**El CETT no només investiga i teoritza sobre el fenomen poc estudiat del turisme educatiu, sinó que en fomenta i n'encapçala experiències.**

Dir que el turisme educatiu té un paper protagonista en la nostra societat no és exagerat. El cert és que, com s'ha dit en l'article precedent, el turisme com a eina d'aprenentatge no és en absolut un fenomen nou i té un llarg recorregut. Però en l'actualitat pren uns matisos particulars.

D'una banda, podríem dir que ens trobem en un món en què les comunicacions, els transports i el coneixement semblen no tenir límits i això aporta sens dubte avantatges a la percepció turística del món; d'altra banda, però, aquest fet implica sovint que es confongui la facilitat d'accés a la informació amb el coneixement en si mateix.

D'alguna manera, conèixer la realitat a través de la xarxa, de la gran pantalla o de llibres que altres han escrit mai pot confondre's amb aprendre plenament allò que se'ns mostra. Des d'antic, aquells qui estan sensibilitzats amb una educació completa de les persones han entès que la veritable comprensió del món, de la realitat, passa per percebre-la en la seva plenitud i, per tant, passa per aprendre-la a través no només de l'intel·lecte, sinó implicant també en el procés tots els sentits. Dit d'altra manera, comprendre el món que ens envolta no és possible sense percebre'l des de l'experiència directa, a través d'activitats que fomentin aquest aprenentatge. Entès d'aquesta manera, sembla que el procés d'aprenentatge implica necessàriament sortir de l'oficina, del menjador de casa, anar més enllà dels murs de les biblioteques o traspasar les aules per poder accedir a la font del coneixement a través de les vivències i l'experiència. En aquest sentit, el turisme hi té molt a dir; té, com s'ha dit, un paper fonamental a jugar, ja que, a més, el viatge que implica s'associa a l'oci, a estones de distracció, a desvinculació amb la rutina, i allò que s'aprèn de manera desenfadada i informal té més garanties d'èxit.

Des de l'EUHT CETT-UB entenem el paper preponderant que el turisme educatiu té en la societat actual, i és per això que des de ja fa un temps és una de les línies de recerca més actives dins l'Àmbit de Coneixement Expert de Turisme, Cultura i Territori (ACE TCT). Fins al moment hem dut a terme diverses dinàmiques per fomentar la recerca en aquesta tipologia turística i amb aquesta perspectiva s'han celebrat dos simposis internacionals de turisme educatiu. El primer,

celebrat l'abril de 2011, va girar al voltant del turisme escolar, i el segon, celebrat fa uns mesos -també a l'abril- ha estat dedicat al turisme idiomàtic.

La voluntat de l'ACE és endegar la recerca en els diferents àmbits que abasta el terme *turisme educatiu* com a concepte genèric, i que va des del turisme escolar al turisme acadèmic, el turisme cultural o el turisme idiomàtic, per citar-ne alguns exemples. En aquest sentit, s'han desenvolupat experiències de turisme acadèmic amb alumnat de primer de Grau en Turisme associades amb l'assignatura de Turisme i Patrimoni, però en les que es troben referències a altres assignatures relacionades.

Així, durant el curs 2010-2011 es va realitzar un viatge acadèmic a Berlín per conèixer l'estructura actual de la ciutat tot desvetllant les petjades del passat, els principals museus i la seva gestació i evolució històrica. El viatge del curs 2011-2012 es va fer a Roma, i es va plantejar com un viatge de descobriment a les capes de la ciutat menys conegudes i visitades pels turistes, per entendre la multiplicitat de formes de les estructures urbanes i per fomentar l'estudi i l'anàlisi en profunditat d'una destinació de turisme cultural canònica.

En aquesta línia, per al present curs 2012-2013 s'han plantejat dos viatges d'estudi al golf de Nàpols per conèixer els condicionants naturals i visitar les ruïnes de la zona vesuviana, i analitzar-les en clau evolutiva i interpretativa pel que fa a les intervencions arqueològiques; i per apropar-nos a les meravelles artístiques de l'antic regne de Nàpols i la seva capital. Amb aquest viatge, a més, es consolida el conveni de col·laboració signat el passat mes de juliol amb la Fundació RAS (Restoring Ancient Stabiae). ■

**Eugeni Osácar.** *Coordinador de l'ACE de Turisme, Cultura i Territori del CETT*



## Tema: La visió dels experts sobre el turisme educatiu

### MARTA CONILL

#### LA INQUIETUD PER CONÈIXER

Alumna de 3r curs  
del Grau en Turisme a l'EUHT-CETT,  
especialitat en Direcció Turística



En l'imaginari col·lectiu normalment associem el turisme a una forma d'oci fora del nostre indret habitual de residència, però els qui l'estudiem sabem que hi ha múltiples formes de turisme: de negocis, mèdic, religiós... i, per què no, educatiu, que no necessàriament exclou l'oci.

Viatjar, per mi, suposa creixement personal, obertura de mentalitat, descobriment, generació d'inquietuds i també aprenentatge. Així, doncs, pot haver-hi res millor que fer-ho amb la companyia del professorat i dels experts que et donaran les claus per interpretar allò que estàs admirant? De fet, aquest tipus de viatges són els que he experimentat com a alumna al CETT.

Les persones som pous inescapables d'aprenentatge. Suposo que aquestes inquietuds per conèixer i descobrir vénen causades pel fet que som conscients que només som sabedors d'una petita part del tot. En el meu cas, aquesta és la font d'on sorgeixen les ganes de viatjar.

A més, sóc de l'opinió que per consolidar allò après cal experimentar-ho, viure-ho, trepitjar el lloc dels fets... En definitiva, materialitzar conceptes per comprendre millor el que ens envolta, és a dir, associar el coneixement a la realitat. En el nostre cas això implica viatjar i veure amb ulls propis allò que s'ha estat treballant a classe.

En els viatges que hem realitzat amb el CETT, tant l'alumnat com el professorat hi hem participat amb esperit adult i crític, professional, amb els ulls ben oberts per comparar realitats, maneres de fer, pensar i viure. Hem jugat el paper d'experts analistes que busquen detalls com ara veure com una destinació es mostra turísticament al món, què ofereixen els seus museus i monuments, si els espais d'interès estan ben senyalitzats... amb ganes de posar cara a allò que hem vist en fotografies o per Internet.

Els dos viatges que he realitzat amb el CETT m'han servit per conèixer noves ciutats, Berlín i Roma. La descoberta no ha estat banal o passatgera: he aprofitat el màxim l'estada intentant desxifrar tot allò que contenen, agafant el transport públic, intentant ser una turista camuflada de ciutadana.

A més, viatjant amb els companys i les companyes de l'aula i el professorat no només vius la història, visites museus, fas fotos, camines molt, sinó que aprens a conèixer amb ells fora de l'espai habitual de relació. ■

### MIREIA GONELL

#### VIATJAR, CONVIURE, CRÉIXER I APRENDRE

Llicenciada  
en Químiques.  
Professora de Física i Química  
d'educació secundària



És evident que infants, adolescents i adults tenen necessitats i capacitats diferents que fan que els processos i estratègies de coneixement i aprenentatge siguin també diferents. D'igual manera, en els viatges educatius els elements que entren en joc no són els mateixos si aquells que els realitzen són nens i nenes, noies i nois o alumnat de cicles d'ensenyament superior, encara que per a tots ells tenen un efecte enriquidor.

Si ens centrem en els adolescents, organitzar i realitzar un viatge de diversos dies presenta similituds, però al mateix temps també diferències, en relació amb les sortides d'estudiants d'altres edats. Així, trobem evidències, tant en infants com en adolescents, d'algunes limitacions o condicionants de l'alumnat i el seu entorn: problemes econòmics familiars que els impedeixen realitzar la sortida, menjars que no els agraden, problemes d'al·lèrgies i altres malalties que necessiten una cura especial, i un llarg etcètera.

Malgrat aquestes similituds, les problemàtiques associades als viatges educatius a secundària són unes altres, ja que, en primer lloc, les seves necessitats i la forma de relacionar-se amb l'entorn han canviat i per a molts encara resulta difícil aquesta reubicació de l'individu i, en segon lloc, sovint es perceben aquestes sortides com a moments d'alliberament de la supervisió familiar.

De fet, els adolescents no s'adonen dels avantatges que els proporcionen aquestes sortides i, presoners de la seva inconsciència, en ocasions mostren comportaments inadequats que sovint inhibeixen el professorat de proposar sortides. Des del meu punt de vista, crec que cal donar-los un vot de confiança i no perdre l'oportunitat de viure aquestes experiències perquè, si bé inicialment associen les sortides a independència del nucli familiar, aviat s'adonen que realment aquesta convivència amb els seus companys, fora de les aules, crea forts nexes d'unió com a grup. I, a més, acaben essent conscients que mitjançant l'observació, l'experimentació i l'exploració d'allò que els ofereix el viatge, experimenten un aprenentatge molt més enriquidor i significatiu. ■

## DR. JOAN SANTACANA

### EL CREUER DEL 1933 O EL PARADIGMA DEL TURISME ACADÈMIC



Professor titular  
del Departament de Didàctica  
de les Ciències Socials de la UB  
i professor col·laborador del CETT

L'any 1933, un grup d'estudiants i professorat de la Universitat de Barcelona va realitzar un viatge en vaixell -el Ciutat de Cadis-, que va durar 45 dies. El vaixell va recórrer les costes de la Mediterrània, atracant a Tunísia, Malta, Egipte, Palestina, Creta, Rodes, la Turquia asiàtica, Istanbul, Grècia, Sicília, Nàpols i Mallorca. Els afortunats viatgers, uns dos-cents, eren nois i noies estudiants, historiadors, arqueòlegs, poetes i arquitectes, i van convertir el vaixell en una universitat flotant. Per primera vegada podien veure allò que havien estudiat! Entre ells hi havia Guillermo Díaz-Plaja, Salvador Espriu, Antonio Garcia Bellido, Blas Taracena, Manuel Gómez Moreno, Antonio Tovar, Jaume Vicens Vives, Julio Martínez Santa Olalla, Gregorio Marañón, Isabel García Lorca, Martín Almagro, Lluís Pericot...

Una de les participants, la Maria Elena Gómez Moreno, va dir de l'experiència que "des d'aquell viatge la nostra vida va arrencar en una nova era: un abans i un després del creuer". I, en efecte, no és possible explicar la trajectòria científica de molts dels participants sense l'existència del viatge. El periple va servir per desenvolupar una tradició científica de la qual encara vivim. Per exemple, qui pot imaginar moltes poesies de Salvador Espriu sense aquest viatge? O com explicar la visió que tenia Jaume Vicens i Vives de la Mediterrània sense el periple?

Aquest hauria de ser el paradigma del turisme acadèmic: hauríem de convertir aquest tipus de viatges en autèntiques ambaixades culturals, en experiències de vida que impulsen les persones cap a la recerca, cap a la curiositat científica i el desig de descobrir noves fronteres de la ment.

L'experiència del turisme acadèmic vol dir transformar el viatge en una aula on el professorat i l'alumnat conviuen; una aula que es desplaça amb ells i on tot -fins i tot la diversió i l'oci- és una experiència educativa perquè ensenya una nova forma de viure la vida i d'aparar pel món. ■